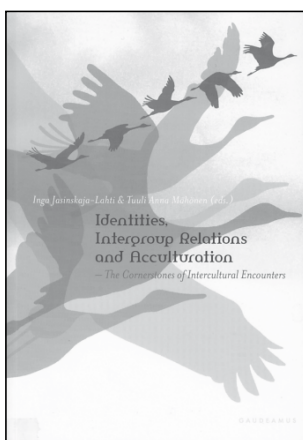
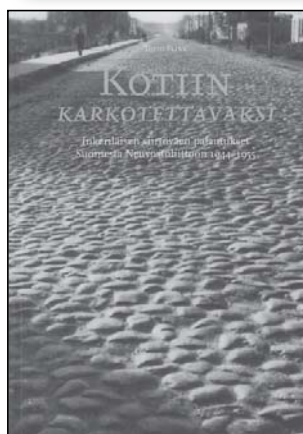

Kirja-arvosteluja

Jasinskaja-Lahti, Inga & Mähönen, Tuuli Anna (eds.), *Identities, Intergroup Relations and Acculturation – The Cornerstones of Intercultural Encounters*. Helsinki: Gaudeamus 2009.

Flink, Toivo, *Kotiin karkotettavaksi: Inkeriläisen siirtoväen palautukset Suomesta Neuvostoliittoon 1944–1955*. Helsinki: SKS 2010.

Professori Karmela Liebkindin juhlakirjan 14:ssä artikkelissa – viidestoista on juhlan kohteen oma artikkeli – professori Liebkindin kollegat ja oppilaat käsittelevät identiteettiä, ryhmien sisäisiin suhteisiin ja akkulturaatioon liittyviä kysymyksiä. Maahanmuuton kannalta koin antoisimmiksi identiteettiä ja akkulturaatioon liittyvät artikkelit.

Identiteettiä koskevissa artikkeleissa esiin nousee se, että etniset identiteetit eivät ole essentiaalisia, myötäsyntyisiä ominaisuuksia. Niillä on sosiaalinen ulottuvuus. Näin ollen niitä voidaan rakentaa, vaihtaa ja vaihdella. Niillä on kantajilleen käyttöarvoa (esim. ylpeyden, merkityksen tai johonkin kuulumisen lähteenä), mutta niillä on käyttöarvoa myös toisille. Esimerkiksi niillä voidaan leimata, (yrittää) määritellä tai hallita. Etninen identiteetti on olemassa ennen kaikkea sosiaalisena ilmiönä. Oma mielikuvani on, että tämä näkökulma hyvin harvoin otetaan huomioon arkipäivän keskustelussa, eikä se ole itsestään selvyyttä myöskään akateemisessa identiteettitutkimuksessa.

Kulttuurillista sopeutumista tai sulautumista valottavissa artikkeleissa tarkastellaan esimerkiksi etnisten hierarkioiden ja koetun kulttuurisen etäisyyden merkitystä akkulturaatioissa tai koetun syrjinnän vaikutusta maahanmuuttajien psykologiseen sopeutumiseen. Edellisessä artikkelissa korostetaan myös vertailevan tutkimuksen merkitystä. Ei riitä, että tutkitaan yhden ryhmän kulttuurista sopeutumista tiettyyn maahan: tutkimalla saman ryhmän sopeutumista useisiin maihin tai useiden ryhmien sopeutumista samaan maahan ilmiöstä saadaan selitysvoimaisempi kuva. Myös juhlakirjan päähenkilö on omassa työssään korostanut vertailevaa tutkimusotetta.

Kaikkiaan teos ei liene suurelle lukijakunnalle tarkoitettu, sillä siihen se on liian teoreettinen. Tällä evästyksellä kirjaa voi suositella kaikille aiheesta kiinnostuneille ennen kaikkea nopeana tienä eräisiin tämän tutkimusalan keskeisiin teorioihin.

Toivo Flinkin tutkimus *Kotiin karkotettavaksi* esittää inkeriläisen siirtoväen historian ohella keskeisten Suomessa toimineiden inkeriläisten vaikuttajien ja heidän järjestönsä (Inkerin Liitto) toimintaa aina vallankumousvuodesta 1917 lähtien. Kirjan läheisin vastinpari on Pekka Nevalaisen tutkimus *Inkeriläinen siirtoväki Suomessa 1940-luvulla* (1989).

Nevalaisen teoksesta Flinkin tutkimus eroaa esimerkiksi juuri siirtoväen tuloa pohjustavilla kahdella laajalla luvulla (Suomalaisuus Inkerissä 1917–1944 ja Inkeriläisyys Suomessa 1918–1944). Samoin venäläiseen lähdemateriaaliin perustuvat kuvaukset valvontakomission toiminnasta palautusasiassa sekä selonteko siitä, minne Suomesta palanneet Neuvostoliitossa sijoitettiin, tarjoavat uutta tietoa. Lisäksi Flink on itse tutkimusprojektissaan kerännyt siirtoväen omaa muistitietoa.

Kun aiheesta jo on olemassa Nevalaisen kirjan kaltainen perusteos, kaipasin Flinkiä lukiessani sitä, että hän olisi lukijalle kertonut miten hänen tutkimuksensa suhtautuu Nevalaisen vanhempaan esitykseen: mitä uusia lähdeaineistoja hän käyttää, mitä uusia tai erilaisia näkökulmia hänellä on ja miten hänen tuloksensa suhtautuvat jo olemassa olevaan tietoon. Tämä olisi helpottanut kirjan lukemista ja edistänyt uusien asioiden omaksumista.

Kaiken kaikkiaan ilmiön peruskuva säilyy samana: vuosina 1943–1944 Suomeen siirrettiin sotatoimialueeksi muuttuneelta Inkerinmaalta alun perin saksalaisten pois kuljettamia inkeriläisiä kaikkiaan yli 63 000 henkeä, pääasiassa naisia, lapsia ja vanhuksia. Väli-
rauhansopimuksen nojalla heistä palautettiin Neuvostoliittoon vuoteen 1947 mennessä noin 57 000 henkeä. Flink kuvaa myös sitä, miten Neuvostoliiton viranomaiset lupasivat, että paluu tapahtuisi kotiin Inkerinmaalle, mutta todellisuudessa palanneet asutettiin Sisä-Venäjälle, eli karkeasti kuvaten Inkerinmaan ja Moskovan väliselle alueelle. Tämä asuttaminen oli viimeinen vaihe siinä väestön siirtopolitiikassa, joka oli alkanut jo Tarton rauhan jälkeen ja jolla Neuvostohallitus käytännössä tyhjensi Inkerinmaan inkeriläisistä.

Siirtoväen palautuksen traagisimmat vaiheet kytkeytyvät eittämättä suomalaisiin koteihin annettujen kasvattilasten palautuksiin, Suomeen jääneiden 1950-luvulle asti jatkuneisiin etsintöihin, palauttamisiin ja siihen liittyneeseen pakoiluun, piileskelyyn ja salateitse Ruotsiin siirtymisiin sekä palanneiden inkeriläisten asuttamiseen kotiseutunsa ulkopuolelle hyvinkin alkeellisiin ja koviin oloihin. Flinkin esiintuomat tapaukset sekä muistelijoiden omakohtaiset kokemukset ja tarinat eivät ole helppoa luettavaa.

Inkeriläisen siirtoväen historia kiinnittyy nykyiseen siirtolaisuuteen siten, että 1990-luvun alussa käynnistyi yhä jatkuva inkeriläisten muutto Suomeen. Tätä muuttoa on kutsuttu paluumuutoksi ja sen yhteydessä on puhuttu kunniavelasta.

Paluumuuton ajatus perustuu siihen, että inkeriläisen väestön esivanhemmat ovat 1600-luvulla Savosta ja Kannakselta Inkeriin muuttaneita. Tuolloin Inkeri ja Baltian alueet olivat Ruotsin valtakuntaa.

Muuttoliike jatkui, kun ensin Inkeri (1721) ja sittemmin (1743) itäinen Suomi aina Kymijokea myöten ja lopulta (1809) loppukin Suomi liitettiin Venäjään. Muuttoliike Inkerinmaan ja suomalaisten alueiden välillä oli käytännössä maan sisäistä muuttoliikettä – ensin Ruotsin valtakunnan ja sittemmin Venäjän keisarikunnan sisällä.

Käsitys kunniavelasta pohjautuu ennen kaikkea sellaisen inkeriläisen siirtoväen luovuttamiseen Neuvostoliittoon, joka itse asiassa, jos olisi voinut päätöksensä tehdä itse (orpolapset) tai rauhassa ja ilman minäkäänlaista painostusta, ei olisi sinne halunnut palata. Kunniavelkaa kasvatti myös Suomen armeijan riveissä Neuvostoliittoa vastaan taistelleiden palauttaminen, vaikka näiden palauttamisten kohdalla esiintyikin suomalaisten puolelta kaikenlaista vastahankaisuutta, kuten ilmeisen avustettu kuljetettavien joukkopako suomalaisesta junasta marraskuussa 1944.

Toivo Flinkin teos on hyvä johdatus inkeriläisten 1900-luvun alun historiaan ja pätevä tutkimus siirtoväen siirrosta Suomeen ja Suomesta sekä muuton jälkiseurauksista. Jos jotain saa toivoa, olisin halunnut lukea myös siitä, miten saksalaisten suorittama inkeriläisten koonti leireille ja sittemmin luovutus Suomeen mahdollisesti kytkeytyi heidän *Generalplan Ostiin*: suunnitelmaan siitä, miten Neuvostoliitolta vallatut alueet puhdistetaan ”rodullisesti” ei-toivotuista kansoista – osittain suoraan tappamalla, osittain työhön näännyttämällä ja mahdollinen ”arjalainen” aines sulauttamalla – jotta alueet voidaan asuttaa ”arjalaisilla” maanviljelijä-sotureilla. Tässä suunnitelmassa inkeriläisille ei liene ollut varattu sulautettavien osaa.

Markku Mattila